

DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2019.033>
УДК 343.98

І. В. Сабадаш,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
Харківського НДІСЕ, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1967-9271>
e-mail: saba-inna@ukr.net

В. М. Губарева,

старший науковий співробітник
Харківського НДІСЕ м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1425-4469>
e-mail: victoriy2006@ukr.net

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ З ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПОСЛУГ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ТОВАРОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗ

Розробка нових напрямків при виконанні різного виду експертиз та експертних досліджень є одним з пріоритетних напрямків наукової діяльності фахівців судових експертних установ МЮ України. Одним з проблемних питань, яке виникає на сучасному етапі розвитку судової товарознавчої експертизи та нових напрямків експертних досліджень, є визначення вартості послуг, вибору методичного підходу та методу при проведенні вищезазначених досліджень, межі компетенції експертів-товарознавців при визначенні вартості певних послуг. Створення методичних рекомендацій «Визначення вартості послуг при проведенні судово-товарознавчих експертиз» сприятиме: забезпеченню об'єктивності та повноти досліджень щодо визначення вартості послуг, формуванню єдиних методологічних засад при проведенні експертиз та експертних досліджень даного напрямку, використанню, у разі необхідності в подальшому, правоохоронними органами і суддями отриманих результатів для підготовки і призначення судових експертиз.

Ключові слова: послуга, продукція, реалізація, нематеріальний об'єкт, класифікація послуг, асортимент послуг, тариф.

Постановка наукової проблеми. Розробка нових напрямків при виконанні різного виду експертиз та експертних досліджень є одним з пріоритетних напрямків наукової діяльності фахівців судових експертних установ МЮ України. Одним із проблемних питань, яке виникає на сучасному етапі розвитку судової товарознавчої експертизи є визначення вартості послуг. При проведенні товарознавчих досліджень з визначення вартості послуг у межах експертної спеціальності 12.1. «Визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів» виникає дуже багато суперечок та сумнівів як серед судових експертів, що працюють у державних експертних установах, так і серед оцінювачів. Це пов'язано з тим, що послуга вважається продуктом, який є неосяжним, тобто нематеріальним. Також одним з аргументів є те, що слово «послуга» не занесено до назви спеціальності 12.1 та не відноситься до об'єктів оцінки в нематеріальній формі, згідно з дефініціями національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна й майнових прав», де визначено об'єктів оцінки у нематеріальній формі — об'єкти

оцінки, які не існують у матеріальній формі, але дають змогу отримувати певну економічну вигоду. До об'єктів у нематеріальній формі належать фінансові інтереси (частки (паї, акції), опціони, інші цінні папери та їх похідні, векселі, дебіторська і кредиторська заборгованість тощо), а також інші майнові права.¹

Слід зазначити, що кінцевий результат роботи за надання будь-якої послуги оцінюється у грошовому еквіваленті, тобто послуга є свого роду товаром, пропозиції щодо надання яких є на ринку України, та відповідно можуть бути об'єктами оцінки. На нашу думку, ця точка зору є актуальною, у зв'язку з чим на засіданнях секції судової товарознавчої експертизи НКМР з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України зазначалося, що проблема методичного регулювання з вирішення вартості послуг до цього часу не вирішена.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі відсутні будь-які методики та методичні рекомендації щодо підготовки матеріалів з проведення судових експертиз з оцінки вартості послуг, у зв'язку з чим вважаємо за необхідне проведення наукової розробки, яка сприятиме формуванню єдиних методологічних засад, а також правильному формулюванню питань для вирішення експертиз та експертних досліджень даного напрямку.

На 39 засіданні секції судової товарознавчої експертизи при Міністерстві юстиції України, яке проводилось у травні 2018 року, запропоновано до розгляду науково-дослідну роботу на тему: «Визначення вартості послуг при проведенні судово-товарознавчих експертиз». На осінній 40 секції судової товарознавчої експертизи при Міністерстві юстиції України Волинським відділенням Львівського НДІСЕ надано пакет документів по темі «Визначення вартості послуг при проведенні судово-товарознавчих експертиз». Виконання роботи планується у термін 3 роки, а саме: з січня 2019 року до грудня 2021 року, співвиконавцем теми є Харківський інститут судових експертиз ім. Заслуженого професора М. С.Бокаріуса.

Мета дослідження.

Обґрунтуємо актуальність даної розробки:

- тема виконується вперше, у зв'язку з чим теоретичні та практичні аспекти оцінки послуг не висвітлювались;
- створення на цій основі методичних рекомендації забезпечить об'єктивність та повноту досліджень;
- у роботі буде проведена класифікація та визначено асортимент послуг;
- в роботі буде визначено межі компетенції експертів товарознавців (які види послуг можуть бути об'єктами товарознавчих експертиз та експертних досліджень);

¹ Див.: *Офіційний вісник* №37 2003 р. Національний стандарт №1 «Загальні засади оцінки майна й майнових прав». Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. №1440.

— також буде сформовано перелік вихідних даних необхідних для визначення вартості послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наведемо дефініції згідно з Законом України «Про захист прав споживачів»:

1. *Послуга* — діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договором матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб.

2. *Продукція* — будь-які виріб (товар), робота чи послуга, що виготовляються, виконуються чи надаються для задоволення суспільних потреб.

3. *Реалізація* — діяльність суб'єктів господарювання з продажу товарів (робіт, послуг)¹.

Виконавцями у даній роботі буде проаналізовано об'єкти товарознавчого дослідження, які повною мірою будуть належати до послуг (його поняття).

Також буде проведена робота стосовно зазначення асортименту послуг, які надаються підприємствами різних форм власності, які з них найбільш поширені та мають широкий спектр пропозицій на ринку аналогічних послуг, що надасть можливість для проведення порівняльного аналізу вартості послуг.

Проведення дослідження з визначення вартості послуг включає три етапи:

- збір вихідних даних;
- пошук та збір даних, стосовно вартості послуг, які надаються підприємствами різної форми власності;
- визначення вартості послуг.

На першому етапі експертом проводиться збір вихідних даних стосовно переліку матеріалів, сировини які використовуються та видів робіт (послуг), які виконуються для надання кінцевого результату — надання послуги.

На другому етапі проводиться пошук та збір даних стосовно вартості послуг, які надаються підприємствами різної форми власності, що представлені на ринку подібних послуг, які мають широкий спектр пропозицій для можливості проведення і порівняння видів послуг та товарів, матеріалів, що використовуються тощо.

Третій етап включає проведення порівняльного аналізу пропозицій та усереднення результатів оцінки стосовно вартості послуги, що досліджується.

З огляду на те, що експерти Харківського НДІСЕ є співвиконавцями теми «Визначення вартості послуг при проведенні судово-товарознавчих експертиз», ми пропонуємо приклад визначення

¹ Див.: Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023–ХІІ // ЛІГА: ЗАКОН ЕЛІТ.

вартості послуг, із зазначенням технології оцінки послуг, вибору методичних підходів та визначення саме вартості послуги.

Мета оцінки: провести дослідження орієнтовної вартості розміщення рекламних носіїв у рухомому складі поїздів А та В відповідно до розробленої конкурсної документації, що додається.

На дослідження представлена конкурсна документація, відповідно до котрої «найменування предмета конкурсу» (на право використання комерційного досвіду та ділової репутації з метою надання рекламних послуг за повним циклом по договору комерційної концесії):

Послуга № 1 — надання послуги з розповсюдження відеожурналу, виготовленого силами та за власні кошти Виробника з урахуванням вимог ЗУ «Про рекламу» та вимог Замовника.

Послуга № 2 — надання послуги з виготовлення та розповсюдження тиражу бортового журналу відповідно вимог Замовника.

Послуга № 3 — надання послуги по розміщенню внутрішньої реклами у поїздах формування філії С відповідно вимог Замовника.

Послуга № 4 — додаткові види реклами (за умови наявності рекламного контрагента):

- розповсюдження підголівників разового використання з рекламним зображенням виготовленого за власні кошти переможця конкурсу;

- розміщення додаткових рекламних наліпок у салонах вагонів;

- розміщення рекламних наліпок на зовнішніх поверхнях рухомого складу.

Технологія оцінки послуг визначається фактичними обставинами конкретної оціночної ситуації. У приведеному прикладі процес товарознавчого дослідження базується як на розгляді представлених вихідних даних щодо об'єктів товарознавчого дослідження, так і доступної ринкової інформації різних джерел на дату оцінки.

Технологія оцінки (товарознавчого дослідження) різних категорій об'єктів має на увазі поділ процесу оцінки на кілька стадій:

- вивчення і попередній збір вихідних даних про об'єкт оцінки (послуга у вигляді розміщення рекламних носіїв), на підставі представлених для проведення даного товарознавчого дослідження вихідних даних;

- ідентифікація об'єкта, у ході якої усвідомлюються його товарні характеристики;

- обґрунтування й вибір методичних підходів оцінки майна;

- оцінка вартості об'єкта (вартості послуги) дослідження на основі обраного підходу;

- проведення детального порівняльного аналізу комерційних пропозицій різних цінових джерел об'єкта дослідження на дату оцінки. На даній стадії експертом остаточно зважується прийнятність вибраного рівня ринкової вартості послуг, визначається відповідність ситуації ринку комерційних пропозицій (динаміка цін) на розглянутий період оцінки;

— у відповідності з завданнями товарознавчого дослідження, дане дослідження з поставленого в заяві питання, проводилось в межах компетенції експерта товарознавця, з урахуванням наданих вихідних даних стосовно об'єкта дослідження;

— узгодження отриманих результатів і остаточні висновки про вартість послуги.

Виходячи з представлених на дослідження документах ідентифікації підлягають послуги, а саме: надання послуги з розповсюдження відеожурналу; надання послуги з виготовлення та розповсюдження тиражу бортового журналу; надання послуг по розміщенню внутрішньої реклами у поїздах формування філії С відповідно до вимог Замовника; додаткові види реклами (за умови наявності рекламного контрагента).

Технічна специфікація:

Послуга № 1 — розміщення журналу (Відеожурнал — аудіовізуальний твір з матеріалами інформаційно-розважального характеру: відеороликами, відеофільмами, кліпами, аудіовізуальними ефектами, іншими інформаційними візуальними матеріалами та рекламними відеороликами).

Вимоги до відеожурналу:

— хронометраж відеожурналу — тривалість не менше 8 год. 20 хв. трансляції;

— періодичність заміни контенту відеожурналу — щотижневе 100% оновлення відеожурналу, титрування контенту. Повинен містити різноманітні за жанром програми (за умови наявності авторських прав, що використовується у відеожурналі), але без гучномовного супроводження;

— контент відеожурналу повинен містити в собі не більше 20% реклами від загального об'єму трансляції;

— обов'язкове наповнення відеожурналу матеріалами Замовником;

Технічні вимоги до формату відеофайлів відеожурналу для завантаження у відеосистеми, що містяться в поїздах Д:

— об'єм відеофайла для завантаження до відеосистеми — 3 файли розміром не більше 3 гігабайт (Гб) кожний;

— кількість рухомих складів — 10 одиниць;

— формат відеожурналу — AVI, mpeg-TS;

— відеокодек — mpeg-2, mpeg-4, H.264.

Технічні вимоги до формату відеофайлів для завантаження у відеосистеми, що містяться в поїздах виробництва Е:

— кількість рухомих складів — 2 одиниці; формат AVI без додаткової обробки і конвертації;

— формат зображення 1024x768 пікселів, співвідношення зображення 16x9;

— відеоряд одного випуску зведено в рівні за тривалістю відеоблоки розміром до 3 Гігабайт;

— максимальна кількість кінцевих блоків до 5 файлів.

Послуга № 2 — бортовий журнал. Контрагент повністю забезпечує процес виготовлення журналу за власний кошт. Обов'язкова службова інформація, яку надає філія С ПАТ «Укрзалізниця» для розміщення в журналі:

— вступне слово керівника філії С ПАТ «Укрзалізниця» українською та англійськими мовами;

— інструкція з безпеки;

— розклад руху поїздів;

— загальна інформація та технічні характеристики поїздів;

— схеми вагонів поїздів;

— схема мережі маршрутів поїздів А та В;

— інформація для осіб з обмеженими фізичними можливостями;

— програми лояльності швидкісних поїздів філії С ПАТ «Укрзалізниця»;

— новини філії С ПАТ «Укрзалізниця» та корисна інформація щодо запровадження нових послуг в поїздах А та В.

— Технічні вимоги до бортового журналу:

— пухкість паперу, куб.см./г, не менше: 0, 97;

— щільність паперу, внутрішній блок 110 гр/кв.м;

— щільність паперу, зовнішній блок 350 гр/кв.м;

— періодичність видання: щомісячно, 12 разів на рік;

— місце розміщення — 100% присутність в кишенях крісел вагонів І та ІІ класів; мінімальний тираж — 15 тис. екз.

Послуга № 3 — розміщення всіх видів внутрішньої реклами в поїздах формування філії С ПАТ «Укрзалізниця» відповідно до схем:

Технічні вимоги до рекламних матеріалів, що застосовуються для внутрішньої реклами матеріалів, що застосовуються для внутрішньої реклами у рухомих складах філії С ПАТ «Укрзалізниця» та умови розміщення:

— постер (плакат) у вагонах — Розмір (формат): А2; А3; А4; А5;

— щільність паперу: не менше 150 г/м²;

— ламінація: постери повинні бути заламіновані прозорою плівкою Oracal S640/641, що легко знімається та не пошкодує поверхню;

— монтаж/демонтаж — обробка поверхні рухомого складу після демонтажу рекламних матеріалів та приведення її до належного естетичного та санітарного стану;

— наліпки на елементах пасажирських крісел: розмір (формат) 50x300мм, матеріал Oracal S640/641, монтаж/демонтаж: очищення поверхні після демонтажу.

Послуга № 4. За умовою наявності додаткових рекламних сюжетів контрагента, місця розташування рекламоносіїв узгоджуються філією С ПАТ «Укрзалізниця» та оформлюється додатковими угодами до договору відповідно до діючого на той час порядку визначення розміру плати надання рекламних послуг.

У процесі дослідження нами проведена ідентифікація послуг, а саме: встановлено найменування об'єктів дослідження (тарифів), їх призначення, основні характеристики, ціноутворювальні характеристики, місце перебування об'єкта оцінки тощо. Тарифом є система ставок оплати за виробничі і невиробничі послуги, які надаються населенню, компаніям, організаціям, фірмам і установам¹.

Методи, що використані при виконанні вказаної експертизи як загальні, так і окремі методи товарознавства. Окремий метод товарознавства — система процедур пізнання споживчої цінності товарів і визначення закономірностей її прояву та збереження².

Оцінка майна може виконуватися із застосуванням загальновідомих у світовій практиці методичних підходів, зокрема: дохідного, порівняльного та витратного. У проведеній експертизі використано порівняльний методичний підхід оцінки.

Порівняльний підхід ґрунтується на врахуванні принципів заміщення та попиту і пропонування. Порівняльний підхід передбачає аналіз цін продажу та пропонування подібного майна з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки. Для визначення ринкової вартості об'єкта оцінки у матеріальній формі із застосуванням порівняльного підходу інформація про подібне майно повинна відповідати таким критеріям:

— умови угод купівлі-продажу або умов пропонування щодо укладення таких угод не відрізняються від умов, які відповідають вимогам, що висуваються для визначення ринкової вартості;

— продаж подібного майна відбувається з дотриманням типових умов оплати;

— умови на ринку подібного майна, що визначали формування цін продажу або пропонування на дату оцінки, істотно не змінилися або зміни, які відбулися, можуть бути враховані³.

У проведеній експертизі порівняння об'єктів проводилось з приблизними аналогами, в якості вихідної інформації використовувались тарифи метрополітену та тарифи транспорту загального користування комунальної власності одного із міст України.

У ході товарознавчого дослідження нами проведений детальний аналіз цін (базових тарифів, що відповідають видам рекламних засобів/рекламоносіїв, які розміщуються на території метрополітену та тарифів підприємств транспорту загального користування комунальної власності одного із міст України) з урахуванням інформації, зазначеної в

¹ URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Тариф> (дата звернення 14.05.2019).

² Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е.Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків : Право, 2016. С. 256.

³ Див.: Національний стандарт №1 «Загальні засади оцінки майна й майнових прав»: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. №1440. *Офіційний вісник*. №37. 2003.

розпорядженні виконавчого органу міської ради «Про питання визначення розміру плати за розміщення реклами в місті М». Порівняльний підхід в даній роботі передбачає пряме порівняння оцінюваної послуги з аналогічними послугами.

Висновки. Проведеним дослідженням нами встановлена орієнтована вартість послуг з розміщення рекламних носіїв в рухомому складі поїздів А та Б відповідно до наданої конкурсної Документації.

Переконані, що створення методичних рекомендацій «Визначення вартості послуг при проведенні судово-товарознавчих експертиз», сприятиме:

- забезпеченню об'єктивності та повноти досліджень з визначення вартості послуг;
- формуванню єдиних методологічних засад при проведенні експертиз та експертних досліджень даного напрямку;
- використанню, у разі необхідності в подальшому, правоохоронними органами і судьями отриманих результатів для підготовки і призначення судових експертиз, а також правильного формулюванню питань, призначених у справах щодо визначення вартості послуг;
- усуненню прогалин у визначенні вартості послуг, які будуть базуватися на вивченні нормативних документів, спеціальної літератури відповідного напрямку та практичному досвіді експертів;
- використанню для підготовки та підтвердження кваліфікації судових експертів з відповідної спеціальності.

References

- Fundamentals of forensic examination: a training manual for specialists who intend to obtain or confirm the qualification of a judicial expert / aut.* -Structure.: L. M. Golovchenko, A.I. Lozovyi, E.B. Shimakova-Yefremjan and others. Н : Right, 2016. P. 256 [in Ukrainian].
- Official Gazette* № 37 of 2003 National Standard № 1 «General Principles of Appraisal of Property and Property Rights» Approved by the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 10, 2003 № 1440 [in Ukrainian].
- On Protection of Consumer Rights: Law of Ukraine* dated May 12, 1991 № 1023–XII. LIGA: LAW OF ELITE [in Ukrainian].
- Tariff.* URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Tariff> (accesses 02.06.2019) [in Ukrainian].

И. В. Сабадаш, В. М. Губарева

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ПО ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ УСЛУГ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ТОВАРОВЕДЧЕСКИХ ЭКСПЕРТИЗ

Разработка новых направлений при выполнении различного вида экспертиз и экспертных исследований является одним из приоритетных направлений научной деятельности специалистов судебных экспертных учреждений МЮ Украины. Одним из проблемных вопросов, который возникает на современном этапе развития судебной товароведческой экспертизы, является определение стоимости услуг, выбора методического подхода и метода при проведении вышеупомянутых исследований, пределов компетенции экспертов-товароведов при определении стоимости определенных услуг.

Создание методических рекомендаций «Определение стоимости услуг при проведении судебно-товароведческой экспертизы» будет способствовать совершенствованию и повышению качества экспертной практики при выполнении экспертиз данного направления исследования.

При проведении товароведческих исследований по определению стоимости услуг, в рамках экспертной специальности 12.1. «Определение стоимости машин, оборудования, сырья и потребительских товаров», возникает очень много споров и сомнений как среди судебных экспертов, работающих в государственных экспертных учреждениях, так и среди оценщиков. Это связано с тем, что услуга считается продуктом, который является необъятным, то есть нематериальным. Также одним из аргументов является то, что слово «услуга» не занесено в название специальности 12.1 и не относится к объектам оценки в нематериальной форме, согласно дефиниций национального стандарта №1 «Общие основы оценки имущества и имущественных прав».

На 39-м заседании секции судебной товароведческой экспертизы при Министерстве юстиции Украины, которое состоялось в мае 2018 года, была предложена к рассмотрению научно-исследовательская работа на тему: «Определение стоимости услуг при проведении судебно-товароведческих экспертиз», которая будет способствовать обеспечению объективности и полноты исследований по определению стоимости услуг, формированию единых методологических принципов при проведении экспертиз и экспертных исследований в этой области, устранение пробелов в определении стоимости услуг, использованию для подготовки и подтверждения квалификации судебных экспертов по соответствующей специальности.

Ключевые слова: услуга, продукция, реализация, нематериальный объект, классификация услуг, ассортимент услуг, тариф.

I. Sabadash, V. Hubareva

ISSUES REGARDING ESTIMATION OF THE COST OF SERVICES WHILE CARRYING OUT TRADEMARK EXAMINATIONS

The development of new directions while performing of various types of examinations and forensic researches is one of the priority areas of scientific activity of experts of forensic science institutions of the Ministry of Justice of Ukraine. One of problematic issues arising at the present stage of the development of forensic trade analysis is determining the cost of services, choosing a methodological approach and method for performing aforesaid researches, the limits of competence of forensic trade experts while determining the cost of certain services. Creating methodological recommendations "Determining the Cost of Services while performing forensic trade analysis «will contribute to the improvement of the quality of expert practice in carrying out the forensic examinations in this field.

Whole performing forensic trade researches to determine the cost of services in the framework of the expert subject field 12.1. «Determining the cost of machinery, equipment, raw materials and consumer goods» raises a lot of disputes and doubts, both among forensic experts working in state expert institutions and among appraisers. This is due to the fact that the service is considered to be a product that is endless that means intangible. Also, one of the arguments is that the word service is not listed in the title of specialty 12.1 and does not apply to objects of valuation in intangible form, according to the definitions of national standard No. 1 «General principles for property and rights assessment».

At the 39th meeting of the section of forensic trade analysis at the Ministry of Justice of Ukraine which was held in May 2018, it was proposed to consider a research work on the topic: “Determining the cost of services while performing forensic trade examinations” will contribute to ensure objectivity and completeness of research on determining the cost of services, the formation of uniform methodological principles for performing examinations and forensic researches in this area filling in the gaps in determining the cost of services, using them for preparing and confirmation of the qualifications of forensic experts in relevant subject field.

Keywords: service, products, realization, intangible object, classification of services, assortment of services, tariff.

Надійшла до редколегії 22.06.2019